

LAODİKEİA ÇALIŞMALARI 2

LAODİKEİA

(LAODİCEA AD LYCUM)

CELAL ŞİMŞEK

ege

YAYINLARI

CELAL
ŞİMŞEK

2

LAODİKEİA
ÇALIŞMALARI

LAODİKEİA
(LAODİCEA AD LYCUM)

Frigya Bölgesi'nin batı ucunda yer alan Lykos Laodikeia'sı kitabı, Erken Kalkolitik Dönem'den (MÖ 5500) itibaren ilk verilerin ele geçirildiği Tunç, Demir Çağları, Hellenistik, Roma, Erken Bizans ve sit alanlarındaki yapıları anlatan kapsamlı bir yayındır. Bu nedenle kitabın başında Antik kentin gezi güzergahına uygun "gezi parkuru" bölümü verilmiştir. 2003 yılından itibaren Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Heyeti tarafından sürdürülen sistemli kazı çalışmalarıyla, antik kentle ilgili birçok veriye ulaşılmıştır. Laodikeia konumu itibarıyla, Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde Batı Anadolu'nun en zengin kentlerinden biridir. Kent, Roma İmparatorluk Dönemi'nde ticarete elde ettiği ününü, Erken Bizans Dönemi'nde Hıristiyanlığın Lykos Vadisi'nde yayılması ve Anadolu'nun en eski yedi kilisesinden birine sahip olmasıyla sürdürmüştür. MS 7. yy'da terk edilişiyle birlikte 1300 yıl talan edilen kent, Pamukkale Üniversitesi'nden Prof. Dr. Celal Şimşek başkanlığında sürdürülen kazı çalışmalarıyla tekrar hayat bulmuştur.

LAODIKEIA
(Laodicea ad Lycum)

LAODIKEIA
(Laodicea ad Lycum)

Celal Şimşek

YAYINLARI

LAODIKEIA
(Laodicea ad Lycum)

Celal Şimşek

© 2013 Ege Yayınları & Celal Şimşek

Revize edilmiş ve yeni alan eklemeleriyle genişletilmiş 2. baskı

ISBN 978-605-4701-08-7

Yayıncı Sertifika No: 14641

Bütün hakları saklıdır.

Kapak fotoğrafları

Ön: Laodikeia Tykhesi, I. Propylon'dan tavan kasedi

Arka: S. Severus Nymphaeumu'ndan aslan heykeli

Baskı

BILTUR Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.

Üçpınar Cd. Bulgurlu Mh. No: 89 K. Çamlıca, Üsküdar, İstanbul - Türkiye

Tel: +90 216 444 44 03 www.bilnet.net.tr

Sertifika No: 15690

Yapım ve Dağıtım

Zero Prod. Ltd.

Abdullah Sokak, No: 17 Taksim 34433 İstanbul - Türkiye

Tel: +90 (212) 244 7521 Faks: +90 (212) 244 3209

e.mail: info@zerobooksonline.com

www.zerobooksonline.com/eng

www.egeyayinlari.com

*Eşim Hatice Özden, çocuklarım
Zeynep Gül ve Umut Can'a*

İÇİNDEKİLER

Laodikeia Antik Kenti Gezi Parkuru	1
Sunuş	15
Araştırma ve Kazıların Tarihçesi	23
Kentin Kısa Kronolojik Tarihi	27
Laodikeia Antik Kenti'ndeki Bazı Kamu Görevlileri	33
Lykos Vadisi Tarihi Coğrafyası ve İlk Kuruluşlar	35
Kentin Tarihçesi	47
Laodikeia Antik Kenti Yapıları	63
Kentin Su Sistemi	63
Asopos Tepesi	70
Kentin Plan Sistemi	78
Yollar, Anıtsal Kapılar ve Surlar	80
Antik Kent Dışına Uzanan Yollar	81
Batıya Uzanan Efes Yolu (Kiraz Yolu)	81
Asopos (Gümüşçay) Üzerindeki Roma Köprüsü	83
Doğu ve Güney Yolu (Kolossai Hattı)	85
Kuzey Yolu	87
Güney Yolu	87
Efes Kapısı ve Batı Bizans Kapısı	89
Hierapolis Kapısı	92
Kuzeybatı Bizans Kapısı	93
Aphrodisias Kapısı ve Güney Bizans Kapısı	94
Suriye Kapısı	95
Doğu Bizans Kapısı	97
Doğu Bizans Kapısı, Güney ve Kuzey Kule Restorasyonları	106
Güney Kule	106
Kuzey Kule	108
Erken Bizans Surları	109

Caddeler (Portik ve Dükkânlar)	112
Suriye Caddesi	112
Suriye Caddesi Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	124
Stadyum Caddesi	125
Efes Portikosu ve Anıtsal Kapı	131
Tonozlu Mekân-Depo	137
Suriye Caddesi Üzerindeki Anıtsal Geçişler (Propylonlar)	137
S. Severus Nymphaeumu ile II. Propylon Arasında Yer Alan Sokak ve Mekânları	143
Nymphaeumlar	146
Septimius Severus Nymphaeumu (A Nymphaeumu)	147
I. Nymphaeum	160
Batı Nymphaeumu	160
Güney Nymphaeumu?	161
Caracalla Nymphaeumu	163
Doğu Bizans Nymphaeumu	167
B Nymphaeumu	171
Apsisli Çeşme	174
Su Deposu	175
Latrina	177
Agoralar	179
Merkezi Agora	179
Güney Agorası	183
Batı Agorası ve İçindeki Yapılar	185
I. Yuvarlak Yapı (macellum)	187
II. Yuvarlak Yapı	188
Laodikeia Hamamları	188
Merkezi Hamam	189
Güney Hamam-Gymnasium Kompleksi	196
Batı Hamamı	202
Doğu Hamamı	202
Stadyum	208
Stadyumun Kuzeyindeki Dikdörtgen Planlı Yapı	218
Tiyatrolar	218
Batı Tiyatrosu	219
Kuzey Tiyatrosu	228
Bouleuterion ve Odeon Yapıları	240
Meclis Binası (Bouleuterion)	240
Yuvarlak Yapı (Prytaneium)	243
Odeion ?	245

Tapınaklar	245
Tapınak A	245
Kuzey (Kutsal) Agora ve İçindeki Tapınak Yapıları	274
Kuzey (Kutsal) Agora Doğu Portiği	286
Efes Yolu Üzerindeki Tapınak Kalıntısı?	297
Güneybatı Tapınağı	298
Sivil Mimari (Evler-Geç Dönem Mekânları)	299
Güney Roma Villası	299
A Evi	307
Mekânların İşlevleri	315
Duvar İşçiliği ve Döşemeler	318
A Evi Batı ve Doğu Sokaklar	318
Kiliseli Peristylli Ev	319
Tapınak A ve Nymphaeum Arasındaki Sokak	328
Jokey Kulübü Binası	328
Batı Tiyatrosu'nun Güneyindeki Yapı	334
Efes Caddesi Üzerindeki Geç Dönem Mekânları	334
Batıdaki Dikdörtgen Planlı Yapı	336
Doğudaki Dikdörtgen Planlı Yapı	337
Kuzeydoğudaki Tanımlanamayan Yapı	337
Lykos Vadisi'nde Hıristiyanlık	338
Laodikeia Kiliseleri	341
Laodikeia'da Hıristiyanlığın Önemi ve Yedi Kilise	341
Aziz Paulus	341
Laodikeia Yahudileri ve Ticaret	342
Aziz John (Yuhanna)	343
Laodikeia Konsili (MS 343-381)	344
Laodikeia (Kutsal Hac) Kilisesi	345
Merkezi Kilise	360
Kuzey Kilisesi	372
Kuzeybatı Kilisesi ve Buna Bağlı Diğer Yapılar	378
Güneybatı Kilisesi	383
Efes Portikosunun Kuzeyindeki Apsisli Yapı (Kilise ?)	384
Rotonda-Oktagonal Planlı Kilise	387
Rotonda (Yuvarlak) Planlı Bizans Yapısı	388
Stadyum Kilisesi	390
Tekstil ve Üretim Atölyeleri	392
Tekstil Üretimi	392
Kuzey (Boya) Atölyesi	396

Nekropol (Mezarlık) Alanları	400
A- Prehistorik Batı Nekropolü	400
B- Klasik Nekropol Alanları	407
Laodikeia Nekropolü'nde Görülen Genel Mezar Tipleri	409
Kentin Kireç ve Taş Ocağı Olarak Kullanımı	435
Traverten ve Mermer Ocakları	439
Mimariye Bağlı Bezemeler	444
Laodikeia Yontuculuğu	456
Laodikeia Seramikleri	467
Laodikeia Kalkolitik ve Tunç Çağı Seramikleri	467
Laodikeia Demir Çağı Seramiği	474
Laodikeia Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği	476
Laodikeia Erken Bizans Dönemi Seramikleri	490
Yazıtlar	505
Sikkeler	506
Laodikeia'da MS 7. yy Sonrası Yaşam	509
Seçme Sözlük	515
Seçme Kaynaklar	521